

din partea comunității istoricilor români, a foștilor săi studenți militari sau cunoscuților, premiile naționale primite. În anul 1995 a obținut titlul de Doctor în Științe Militare – Istoria Militară, cu teza de doctorat Aeronautica Română pe Frontul de Est (1941-1944), la azi Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București.

Intenționez ca în partea finală a acestui medalion consacrat Profesorului Aurel Pentelescu să fac un colaj de excerpta din cei 77 autori care au semnat mărturiile lor în amintita lucrare Cartea cu prieteni. Mărturii, impresii, amintiri. Aurel Pentelescu la 75 ani, tipărită în 2014. Spre a scurta expozeul meu, să îmi fie permis a cita doar un singur extras, aparținând istoricului Florian Banu, care, deloc întâmplător, se prezintă ca sinteză la cele arătate mai sus, astfel: „Modelul uman reprezentat de istoricul Aurel Pentelescu este

unul care se înscrie, fără doar li poate, în cea mai bună școală a istoriografiei române, domnia sa putând sta oricând alături de cele mai ilustre nume, iar opera (insuficient cunoscută, într-o epocă acaparată de efemer și nonvaloare) făcând cinste oricărei biblioteci de specialitate. Lucrările dedicate istoricului Gh. Brătianu, căpitanului aviator Mircea T. Bădulescu, mitropolitului Pimen Georgescu sau Aeronauticii române în cel de-al Doilea Război Mondial reprezintă veritabile modele de investigare profesionistă a izvoarelor istorice, pilde de analiză critică și de formulare a celor mai judicioase concluzii și aprecieri asupra temei abordate, fără a mai pomeni despre acea calitate socotită de Nicolae Iorga drept indispensabilă istoricului de valoare: talentul literar”.

Mulțumesc, Florian Banu, pentru această apreciere sintetizatoare, exactă, demnă de cel portretizat.

Dr. Stoica LASCU

ANIVERSĂRI SUB SEMNUL LUI CLIO: PROFESORUL IOAN SCURTU LA OCTOGINTA QUINQUE ANNIS – MEMORIALISTICĂ ȘI ISTORIE CONTEMPORANĂ (STUDIATĂ ȘI TRĂITĂ) (I)

Anul acesta, Breasla slujitorilor lui Clio din țara noastră are a marca, înspre finele lui Brumar – firește, cu mijloace și într-un cadru de sărbătoare adecuat –, sorocul împlinirii a opt decenii și jumătate de la nașterea (27 noiembrie 1940) a celui mai reprezentativ istoric român din zilele noastre (cel puțin în ceea ce privește studiul, cercetarea și scrierea circumstanțiate evenimentelor, proceselor istorice

și personalităților din așa numita „perioadă contemporană” – recte, de după 1918) – profesorul Ioan Scurtu, membru titular-fondator al Academiei Oamenilor de Știință din România – între altele, și Doctor Honoris Causa al Universității „Ovidius” –, care s-a impus, cum este știut, drept o personalitate copleșitoare a Istoriografiei, Cvltvrii și Agorei române de azi – prin calitatea și dimensiunea operei scrise,

prin substanța și consecvența ideatică a abordărilor și concluziilor de natură istorică, și nu mai puțin prin curajul și stăruința opiniunilor civico-academice.

În cadrele de spațiu ale anuarului de față, resuscităm interesul cetitorilor prin punctarea câtorva repere dintr-un extrem de prețios op memorialistic (apărut la Iași în urmă cu trei ani într-o colecție de prestigiu a Editurii Junimea – Historia Magistra Vitae), intitulat Povestiri adevărate. Memorii (612 pp.).

Structura volumului este următoarea: după un scurt Cuvânt însoțitor, urmează șase capitole (subsegmentate tematic și însoțite de numeroase imagini foto).

Ele sunt:

I. De la copilărie la maturitate – „Trecut-au anii ca nouri lungi pe șesuri”: a) Satul, bunicii, părinții, b) Copilăria. Elev în comuna Dochia, județul Neamț; Elev de liceu: a) De la Bacău la Piatra Neamț, b) Profesorii mei, c) Viața de elev, d) Examenul de maturitate.

II. Student la istorie – De la Dochia la București; Profesorii mei – cursuri, seminarii, activități practice, Examine și iarăși examene, Politică și istorie; Viață de student; Examenul de Stat. Repartizarea.

III. Coleg cu foștii profesori – Schimbarea repartizării. Acomodarea la noua situație; Atent la evoluțiile politice și la aprecierile oficiale privind istoria României: a) Declarația din aprilie 1964, b) Noi interpretări privind istoria românilor; Doctorand și asistent universitar: a) Începutul activității științifice, b) Înscrierea la doctorat. Asistent universitar, c) Căsătoria. Viața cotidiană; Implicarea în viața științifică. În prim plan – lucrarea de doctorat: a) Participarea la dezbateri, sesiuni științifice etc., b) Elaborarea lucrării de doctorat, c) Doctor în istorie.

IV. Lector universitar – Activități didactice: a) Cursuri și seminarii, b) Alte activități, c) Vizita în R.P.D. Coreeană [1972]; Munca de cercetare științific: a) Contextul politic, b) Efortul de publicare a unor lucrări științifice; Inspector general în Ministerul Educației și Învățământului: a) Concursul pentru postul de conferențiar, b) Politica externă – temă la învățământul politic; Congresul Internațional de Științe Istorice (august 1980); Viața cotidiană

V. Conferențiar universitar – Contextul intern – vremea restricțiilor; Activități didactice și conexe; Valorificarea cercetării științifice: a) Campanie politică de falsificare a istoriei; b) Contribuții istoriografice – confruntării cu reprezentanții regimului; În comisiile de istorie ale Ministerului Educației și Învățământului și nu numai; Viața de zi cu zi – între restricții și normalitate.

VI. Urmărind, ca istoric, prăbușirea unui regim politic – Preliminarii; Cumulul de funcții politice; O decizie catastrofală: achitarea înainte de termen a datoriei externe a României; Achitarea datoriei externe. Agravarea situației interne; Izolarea României pe plan internațional; Inevitabila prăbușire a regimului. România și principiul dominoului.

Prețiosul volum documentar – ce ar trebui, după părerea mea, să stea pe masa de lucru a oricărui care

dorește să ia cunoștință, sine ira et studio, de etapele și conținutul istoriei contemporane, de la elevi, la jurnaliști și formatori de opinie, profesori și politicieni ori simpli iubitori ai lui Clio – este conceput mai aparte; respectiv, se îmbină consemnările memorialistice cu inserarea de „atestări” documentare, ceea ce face ca el să-și depășească cu mult statutul de simplă carte de memorii – este un veritabil compendiu a istoriei ultimelor șapte decenii.

Redăm, în acest prim material din grupajul documentar dedicat profesorului Ioan Scurtu, mărturiile de mai jos – cu un extras, lămuritor al onestului și probului istoric, din finalul Cuvântului însoțitor:

„M-am referit la cea ce am văzut și am trăit, cu percepția mea de atunci, dar am considerat necesar să includ și unele precizări în paranteze drepte [...], privind realitatea atestată documentar, care nu-mi era cunoscută la vremea respectivă, pentru ca cititorii să poată realiza că între istoria vizibilă (propagandistică) din acei ani și cea reală (studiată științific) este, adesea, o mare discrepanță. Astfel vor înțelege cum a trăit și s-a realizat profesional generația mea”.

AVATARURILE PUBLICĂRII ÎN ROMÂNIA POSTBELICĂ A PRIMEI CĂRȚI PRIVIND ISTORIA UNUI PARTID POLITIC:

„După răspunsurile negative de la cele patru edituri m-am plâns fostului meu asistent, Nicole C. Niculescu, devenit șef de redacție la Editura Științifică și Enciclopedică, în speranța vă mă va ajuta să public prim carte de după 1944 despre istoria unui partid politic din România. Mia răspuns: «Răspunsul primit are la bază o directivă a Secției de Propagandă a CC al PCR; nu vei putea publica o carte cu acest titlu înainte de apariția istoriei PCR». Profund dezamăgit, l-am rugat să-mi dea o sugestie. Mi-a precizat: «Toate planurile editoriale se aprobă de Secția de Propagandă; trebuie să-i dai un titlu «acoperire», care să nu ridice probleme, de exemplu Din viața politică a României».

Am acceptat sugestia, dar nu mă puteam adresa acelorași edituri. Am aflat de existența Editurii Litera, care scotea cărți în regia autorului. Costul era stabilit în funcție de numărul de pagini. Ca urmare, din cele 800 de pagini ale tezei de doctorat am făcut o sinteză care, bătută la mașină de Aurel Dârnu, avea 265 de pagini. În februarie 1975 am mers la sediul Editurii Litera, aflat în Casa Scânteii, corpul din dreapta. Am discutat cu directorul Gheorghe Buzatu (nu era rudă cu istoricul Buzatul de la Iași), care a fost de acord să «colaborăm».

L-a chemat pe contabilul șef, care a făcut pe loc un calcul estimativ, rezultând «în jur de 13.000 lei». Cam mult, având în vedere că salariul meu era de 2.700 lei pe lună. Am decis că merită acest sacrificiu, mai ales ă puteam plăti în tranșe, prima fiind de 400 lei. Mi-a spus că pot să-mi recuperez banii. Din momentul intrării în librării, se așteaptă șase luni pentru difuzare, după care se face calculul: primeam banii pentru exemplarele vândute, iar celelalte îmi erau returnate. Cu gândul că s-ar putea să nu se vândă toate exemplarele, am propus un tiraj de 1.000 de exemplare. Directorul a fost de acord.

Redactor de carte a fost desemnat scriitorul Radu Albala, un domn înalt, blond, elegant, cu papion. S-a arătat foarte interesat de subiect și în două săptămâni a făcut referat pozitiv. Mi-a spus că i-a plăcut foarte mult, a avut câteva observații de amănunt pe care le-am rezolvat pe loc.

Editura Litera a înscris lucrarea mea în planul pe 1975 cu titlul *Din viața politică a României. 1918-1926*. Această editură tipărea cărți de literatură, care nu avea nevoie de avizul Secției de Propagandă a CC. Al PCR, dar se trimiteau la Direcția Presei. Am așteptat vrea șase luni, după care domnul Albala m-a sfătuit să dau telefon «tovarășului Micu», la care se afla cartea mea. Așa am făcut și m-a invitat la dânsul (clădirea din spatele Academiei de Studii Economice). Domnul Micu – mic de statură, chel și bondoc – m-a primit cu bunăvoință. Mi-a zis că voia să mă cunoască, credea că sunt un fost membru al Partidului Țărănesc sau Național-Țărănesc, dar constata că sunt «un tinerel, crescut sub regimul nostru». Cartea este «curajoasă», dar «pentru orice eventualitate», să dau un citat din Programul partidului. I-am spus că în acel program nu exista nimic despre Partidul Țărănesc, dar dânsul a insistat că «așa trebuie». Mi-a cerut să «atenuez» unele aprecieri la adresa lui Ion Mihalache și să evit folosirea cuvântului Basarabia, care era citat de 12 ori; să folosesc și «provincia dintre Prut și Nistru», lumea va înțelege la ce teritoriu mă refeream pentru că apar orașele Chișinău, Soroca, Bălți ș.a. A promis să rezolv observațiile făcute și mi-a urat succes.

[Peste ani, când aveam de făcut față presiunii cuplului Mușat-Ardeleanu de la Secția de Propagandă a CC al PCR, îmi venea mereu în minte atitudinea domnului Micu, plină de bunăvoință.]

Lucrarea a revenit la editură, cu aviz de publicare. Am rezolvat împreună cu domnul Albala observațiile cuprinse în referat. I-am propus să-i dăm subtitlul *Întemeierea și activitatea Partidului Țărănesc (1918-1926)* și dânsul a fost de acord. Graficianul János Bencsik m-a întrebat dacă am o sugestie pentru

copertă și am propus culoarea verde, înfățișând câmpul, dar și faptul că Partidul Țărănesc din România făcuse parte din Internațională Țărănească Verde.

Între timp am împrumutat bani de la fratele meu de la Călărași și de la socrul meu, astfel că la 11 octombrie 1975 am achitat ultima rată. Manuscrisul a fost trimis la Întreprinderea Poligrafică «13 decembrie» din București.

După ce a fost tipărită, de la Centrala Difuzării Cărții s-a comunicat la editură că lucrarea mea nu va putea fi trimisă la librării, deoarece coperta era verde, de culoarea legionarilor, dispoziția venise «de sus». Nu-mi trecuse prin cap o asemenea asociere și a trebuit să dau explicații, precizând că Internaționala Țărănească Verde era afiliată la Internaționala a III-a Comunistă și că legionarii purtau cămașă de un verde închis. Argumentele mele au fost parțial acceptate, în sensul că s-a menținut culoarea verde, dar s-a realizat una mult mai deschisă. Ca urmare a acestei operațiuni a trebuit să mai plătesc 2.500 lei pentru «manoperă plus materiale».

În decembrie 1975, cartea *Din viața politică a României. Întemeierea și activitatea Partidului Țărănesc (1918-1926)* a intrat în librării. În caseta tehnică se menționa: «Lucrare apărută în regia autorului. Tiraj 1.000 + 60»; prețul: 17 lei exemplarul. La 21 ianuarie 1976 am fost chemat la Centrala Difuzării Cărții și am stabilit orașele unde să intre în librării. Am indicat centrele universitare și în câteva capitale de județ.

Peste o lună am fost sunat de la Centrala Difuzării Cărții și mi s-a spus că s-au vândut toate exemplarele. Am primit toți banii și i-am înapoiat celor care m-au împrumutat. Cartea trezit un mare interes. Au fost zeci de note și recenzii”.

EXEMPLU PRIVIND ÎNCEPUTURILE CULTIVĂRII CULTULUI PERSONALITĂȚII:

„În iulie 1989, cu prilejul cursurilor de vară ale Societății de Științe Istorice, desfășurate la Cluj-Napoca, s-a organizat o excursie, prilej cu care am vizitat din nou Alba Iulia. Când am intrat în Sala Unirii, nu-mi venea să cred ochilor: aceasta era dominată de un uriaș tablou reprezentându-l pe Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu, răspunzând ovațiilor mulțimii. În fundalul sălii, unde la 1 decembrie 1918 se aflase prezidiul mării Adunări Naționale care a votat Unirea Transilvaniei cu România – în frunte cu Gheorghe Pop de Băsești, președintele Partidului Național Român – se afla efigia în bronz a lui Nicolae Ceaușescu. În vitrină, cărți consacrate Marii Uniri, între are și trei

volume semnate de Nicolae Ceaușescu. Am discutat cu un muzeograf, care mi-a spus că sala a fost aranjată de o echipă a Ministerului Culturii și Educației Socialiste, venită de la București.

Politrucii au urmărit să acrediteze ideea că Nicolae Ceaușescu a avut un rol important la 23 august 1944. [În memoriile sale, Ion Traian Ștefănescu a relatat că a fost de față la o discuție din 1973 între Chivu Stoica, Gheorghe Stoica și Nicolae Ceaușescu: «Să spună tovarășul Ceaușescu, că tu ești încăpățânat ca totdeauna, Chivule!» - a tunat Gheorghe Stoica (om în vârstă, cu auzul slăbit și care vorbea, în consecință, foarte tare). «- Nu știi, nu am fost de față, nu am avut contacte personal cu Palatul Regal», a răspuns Ceaușescu. «- Cum să nu fiți de față... Erați acolo!» a replicat vajnicul ilegalist. «- Da, da, da, așa este», a intervenit, uitând de altercația dintre ei, și celălalt Stoica, Chivu. De această dată, enervat, Ceaușescu le-a curmat vorbăria: «- Știți voi mai bine decât mine unde eram la 23 august... Nu eram în București, așa că nu pot să confirm ce vreți voi... Sunteți culmea! Lăsați istoricii să-și spună părerea».

Timpul a trecut și, în iulie 1989, Constantin Olteanu, în calitate de secretar al CC al PCR, a primit telefon de la Manea Mănescu pentru o discuție despre activitățile consacrate zilei de 23 august 1944, la cea de-a 45-a aniversare. Cu acest prilej, Mănescu i-a spus că «nu putem vorbi despre un eveniment așa de important fără ca rolul tovarășului să nu fie amintit». C. Olteanu i-a relatat această discuție lui Ceaușescu, iar acesta a zis doar: «Bine!», ceea ce însemna că nu a respins ideea lui Mănescu.]

ACTIVITĂȚI ÎN CADRUL SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE ISTORICE DIN ROMÂNIA:

„În septembrie 1987 am participat la sărbătorirea a 30 de ani de la absolvirea liceului. Am trăit aceeași emoție cu care am intrat în această instituție în 1954, când se numea «Școala Medie de Băieți nr. 1». Prin grija colegilor nemțeni, de la liceu ne-am deplasat în stațiunea balneoclimaterică Băltătești unde a fost pregătită cazarea și masa. În timp ce noi mergeam cu autocarul spre destinație, șoferul a dat drumul la radio și am avut surpriza că ascultăm emisiunea Memoria pământului românesc, unde eu aveam o consistentă participare. Evident, «acțiunile» mele au crescut, rezultatul fiind că a trebuit ca la masă să țin «discursul festiv».

Îmi organizam astfel concediul, încât să fie cât mai variat, dar să și particip la activitățile pentru care eram solicitat. Din 1970 am participat la toate cursurile de vară organizate de Societatea de Științe Istorice din

România în vacanța studenților și elevilor. O serie era formată din 40 de cursanți (profesori din învățământul preuniversitar), înscrierile făcându-se în luna aprilie. Solicitățile erau foarte multe, astfel că s-a aplicat principiul: «primul venit (solicitant), primul servit (înscriș)». De regulă, cursurile durau zece zile.

Până în 1974, Ministerul Educației și Învățământului asigura transportul, cazarea și masa, iar pentru conferențiar o diurnă substanțială. După acest an, ministerul a sistat finanțarea, astfel că timp de doi ani cursurile nu s-au putut desfășura. Din 1976, Societatea a beneficiat de sprijinul rectorului Institutului Pedagogic din Suceava, profesorul Vasile G. Ionescu (membru în Biroul Consiliului de Conducere), și apoi a rectorului Universității «Babeș-Bolyai» din Cluj-Napoca, profesorul Ștefan Pascu (președintele Societății) care au asigurat cazarea și masa la căminele și cantinele pentru studenți. Tot prin relațiile celor doi rectori s-a desfășurat un consistent program de excursii (aplicații practice). Contribuția cursanților era la mai puțin de jumătate din costul unui concediu de zece zile organizat prin ONT.

De exemplu, între 26 și 31 iulie 1987 am participat la cursurile de vară împreună cu Paula /soția/ și Georgiana /fica/. Am plătit 1.416 lei pentru biletele de avion București – Cluj-Napoca și retur; 1.398 lei pentru excursii; 620 lei cazare și masă. În 1989 am mers la Cluj-Napoca împreună cu Ionuț/fiul/ și am plătit 566 lei biletele de avion București – Cluj-Napoca, 70 lei cartela de masă pentru mine și 160 lei pentru Ionuț (deoarece nu era membru al SȘI), 625 lei eu și 1.000 lei Ionuț pentru excursii, 191 lei biletul de tren pentru Ionuț, care a venit singur la București, deoarece eu a trebuit să merg la alte activități.

(...) De fiecare dată am avut expuneri /alături de alți cunoscuți universitari – n.n./, am condus dezbateri și, mai ales, m-am întreținut cu profesorii veniți din toată țara, fapt ce mi-a permis să cunosc direct problemele cu care se confruntau, gândurile și speranțele lor.

Cursurile erau foarte vii, nu exista nici o opreliște în a se spune ce rezulta din documentele istorice, chiar dacă se venea în contradicție cu documentele de partid și cu indicațiile superioare. În nici un an nu au lipsit prelegerile și dezbaterile privind istoria Basarabiei și a Bucovinei. În 1989 – când se împlineau 200 de ani de la revoluția franceză – s-a interzis evocarea acestui eveniment, ca urmare a criticilor adresate de președintele Mitterand lui Nicolae Ceaușescu. Știam că revista «Studii», editată de Academia RSR, pregătise un număr special, dar nu a primit aviz de la Secția propagandă a CC al PCR pentru a fi tipărit. Cu toate acestea am susținut ca o temă la cursurile de vară să fie «Marea

Revoluție din 1789 și învățămintele ei». Expunerile profesorilor Camil Mureșan și Pompiliu Teodor – care au vorbit și despre prietenia româno-franceză s-au bucurat de succes.

În același an am prezentat «Situția politico-militară a României în preajma actului istoric de la 23 august 1944», în care am citat date concrete privind abundența de produse alimentare în condițiile în care țara participa de trei ani la război și despre discuția Hitler-Antonescu din 5 august 1944, la care conducerea statului român a cerit și a obținut ca produsele exportate în Germania să fie plătite în aur, astfel că la 23 august 1944, Banca Națională a României avea o rezervă de 244,9 tone de aur. Este cert că profesorii făceau comparații cu situația prezentă a României”.

SISTEMATIZAREA BUCUREȘTILOR – UN PLAN-REPER APROBAT DE CAROL AL II-LEA:

„Desigur, ar fi simplist să se aprecieze că anii 1948-1989 s-au doar prin distrugerea unor biserici. Este un fapt că în anii socialismului au fost construite numeroase biserici (mai ales la sate), s-au renovat monumente istorice, inclusiv mănăstiri. Cu prilejul călătoriilor mele prin țară am citit pisaniile și istoricul unor biserici caracterizat

(...) Construirea centrului civic al Bucureștilor a devenit preocuparea esențială a lui Nicolae Ceaușescu după cutremurul din 1977. Am urmărit la TV ședința de lucru desfășurată în fostul Palat Regal (sediul CC al PCR era grav avariat) cu constructorii și arhitecții organizată în ziua de 22 martie 1977, la 18 zile după cutremur. Cu cel prilej, Nicolae Ceaușescu, fără costum și cravată, a vorbit despre necesitatea reconstruirii Bucureștilor.

Se pare că această idee încolțise în mintea sa de mai mulți ani. Cei din preajmă afirmă că Ceaușescu a fost impresionat de imaginea Parisului și a dorit să realizeze o asemenea capitală modernă în România. A solicitat un documentar, din care rezulta că inițiativa a aparținut lui Napoleon al III-lea, nemulțumit că Parisul era un oraș medieval, cu străzi înguste și întortocheate (...).

[Nu știu dacă Ceaușescu a aflat că Napoleon al III-lea a rămas cel mai detestat împărat al Franței din două motive: a distrus vechiul Paris și a fost luat prizonier de armata prusacă în urma războiului din 1870-1871.]

În România au existat mai multe planuri privind sistematizarea și modernizarea Bucureștilor, cel mai coerent datând din timpul lui Carol al II-lea. [Este posibil ca arhitecții cu care s-a consultat Nicolae Ceaușescu să-

fi prezentat acest document, întrucât arhitectul-șef al capitalei a scris despre consfătuirea din 22 martie 1977: «„Tovarășul” a prezentat o schemă de reorganizare a orașului și în special a centrului Capitalei, reluând o propunere bazată pe un plan de sistematizare al Capitalei din 1935».]

Am studiat la Biblioteca Academiei lucrarea Planul director de sistematizare al municipiului București. Memoriu justificativ, semnat de arhitecții Duiliu Marcu, G.M. Cantacuzino, R. Bolomey, Ion Al. Davidescu și inginer Teodor Rădulescu, publicat în 1934, din care am notat câteva idei: «Planul deschide posibilitatea monumentalității necesare pentru un oraș care are menirea să coordoneze diferite tendințe ale unui neam și care este în același timp o reședință regală»; «Bucureștiul constituie o problemă națională (subliniere în text – I.S.) la care din punct de vedere financiar trebuie să conlucreze toată țara»; «Amenajarea capitalei nu este o problemă comună oarecare, ci o problemă de stat»; «Statul trebuie să subvenționeze cu sume importante amenajarea capitalei»; «Proiectul propune reunirea celor două Camere [ale Parlamentului] într-un sigur edificiu, care ar fi situat pe dealul Arsenalului (sublinieri în text – I.S.). Parlamentul s-ar așeza astfel pe cel mai important deal din centrul Capitalei. O frumoasă grădină cu vederi minunate asupra orașului precum și perspective interesante în multe direcții, apoi rampe și scări monumentale de acces ar pune în valoare acest edificiu important»; «În locul actualei Camere [din dealul Patriarhiei] s-ar putea instala autoritățile superioare bisericești». Acest «plan director» a fost aprobat de regele Carol al II-lea, dar vremurile nu au permis realizarea lui.

Cert este că ceea ce s-a construit în timpul lui Ceaușescu seamănă izbitor de mult cu propunerile din acel plan-director. Principalul obiectiv era Casa Republicii, numită și Casa Poporului, care avea să devină Palatul Parlamentului – ca și în planul din 1934. În ziua de 28 iunie 1984 am urmărit la TV momentul când s-a inaugurat construcția acestuia, fiind depus un cilindru de oțel în care se afla un pergament semnat de Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu, pentru «a constitui o mărturie peste veacuri a acestei mărețe realizări» (...).

Pentru realizarea centrului civic s-a trecut la demolarea tuturor construcțiilor din zona fostului Arsenal al Armatei. Unele monumente au fost salvate prin translatarea lor în afara zonei construibile. În decembrie 1984 am aflat de la foștii mei colegi care lucrau la Arhivele Statului că participă la mutarea documentelor din incinta Mănăstirii Mihai Vodă în cartierul Militari, iar Direcția Generală se va muta în clădirea

aflată vizavi de Cișmigiu.

Am fost de mai multe ori în octombrie-noiembrie 1985 să văd cu ochii mei o minune. Translarea bisericii Mihai Vodă și a clopotniței. Inginerul Eugen Iordăchescu mi-a îngăduit să asist la această operațiune, precizându-mi că biserica avea aproape 4.000 de tone, urmând a fi translată pe o distanță de 289 m și cu o diferență de nivel de 6,2 m. Aluneca pe șine cu o viteză de 2,3 m pe oră. Prin această metodă ingenioasă, biserica a fost salvată, dar nu se mai afla pe dealul care domina Bucureștiul și a încetat să mai fie o emblemă a capitalei.

[După 1989 am fost să revăd mănăstirea Mihai Vodă și am rămas decepționat și chiar revoltat: biserica și clopotnița au fost înconjurate cu blocuri de 10 etaje, încât nu aveau nici o vizibilitate. O metodă similară s-a folosit și în cazul bisericii Sfântul Ioan Piață, care a fost translată în perioada octombrie 1895 – mai 1896, sub conducerea inginerilor Eugen Iordăchescu și Gheorghe Mijea, pe o distanță de 23 m, sub un ughi de 37 grade – după care au fost construite în stânga și dreapta blocuri de 10 etaje, astfel că nu poate fi văzută decât din imediata apropiere.]

În anii «domniei» lui Ceaușescu au fost demolate 29 biserici – unele cu valoare istorică. După venirea mea în București în 1957, am trecut de sute și sute de ori de ori pe lângă unele (Văcărești, Sfânta Vineri, Spirea Veche, Enei). De asemenea, trebuie menționate construcții civile care au fost demolate: Spitalul Brâncovenesc, Institutul Medico-Legal Mina Minovici etc.

Demolarea unor asemenea clădiri a însemnat o pierdere pentru cultura și civilizația românească. Din păcate, asemenea acte nu au fost singulare. În timpul lui Carol I, pentru realizarea unor clădiri monumentale au fost demolate

mai multe biserici. Am văzut placa de marmură din fața Cercului Militar Național, unde scrie că pe acel loc s-a aflat biserica t Sărințar. O placă similară se află în curtea clădirii CEC-ului – construit pe locul bisericii Sfântul Ioan cel Mare. Prin demolarea mănăstirii Sfântu Sava (unde a funcționat prima școală românească), s-a realizat Piața Universității unde au fost amplasate statuile lui Mihai Viteazul, Ion Eliade Rădulescu, Gheorghe Lazăr și Spiru Haret. Pentru lărgirea Bulevardului Brătianu a fost demolat Turnul Colței etc. etc.

„VÂNZAREA“ ETNICILOR GERMANI ȘI EVREI – REALITĂȚI ȘI MIT

„Obsedat de ideea achitării rapide a datoriei externe a României /datorie anunțată că a fost achitată în aprilie 1980 – n.n./, Nicolae Ceaușescu a impus măsuri grave care afectau grav nivelul de trai al populației. După 1981, cetățenii români, în covârșitoarea lor majoritate, indiferent de naționalitate, sufereau din cauza restricțiilor de lumină și căldură, de lipsa produselor de primă necesitate din magazine și introducerea cartelor pentru alimentele de bază, de reducerea programului TV la două ore pe zi, de sentimentul că sunt urmăriți de securitate, de restricțiile în acordarea vizelor de călătorie în străinătate etc. etc.

Pe acest fond s-a creat o stare de spirit deosebită: românii doreau să emigreze în Occident pentru a-și asigura un trai decent. Am constatat că etnicii germani și evrei – beneficiind de sprijinul R.F. Germane și, respectiv, a Statului Israel – puteau să emigreze, dobândindu-și libertate.

Ceaușescu a încercat să oprească acest exod, recurgând la

măsuri administrative și politice, inclusiv de natură financiară. Mulți dintre cei care solicitau să plece erau cadre cu pregătire superioară, de care societatea românească avea nevoie. La 1 noiembrie 1982 a fost publicat decretul Consiliului de Stat privind obligațiile persoanelor care cer și li se aprobă să se stabilească definitiv în străinătate de a plăti integral datoriile pe care le au față de stat, organizațiile socialiste și persoane fizice, precum și de a restitui unele cheltuieli suportate de stat cu școlarizarea. Se avea în vedere faptul că în România învățământul era gratuit, tuturor elevilor li se acordau gratuit manuale școlare de la clasa I-a I a XII-a, mulți elevi și studenți primeau burse, beneficiau de locuri gratuite în tabere de odihnă, că în calitate de cetățeni români beneficiau gratuit de asistență medicală etc. În urma protestelor internaționale, guvernul român a suspendat aplicarea acestui decret, dar nu l-a abrogat.

Pentru a opri procesul de emigrare s-a apelat la «discuțiile individuale». În aprilie 1985 am participat la o ședință desfășurată la nivelul Comitetului de partid pe facultate, la care un «tovarăș» (probabil de la Securitate) a apreciat că existau multe cereri vizând plecarea definitivă a unor cetățeni români, ceea ce contravenea politicii partidului și statului român. A insistat că trebuie să desfășurăm «o muncă politică mai intensă» pentru a-i determina să renunțe la această intenție, să-i lămurim că locul lor este în România, țara în care s-au născut și care le asigură toate condițiile de realizare profesională. Primul secretar a cerut ca aceia care au făcut cerere de plecare definitivă din țară să fie invitate la BOB (Biroul Organizației de Bază0, să discute «cu tact și să fie convinși să-și retragă cererea».

(...)

Încercarea lui Ceaușescu de a opri emigrarea etnicilor germani și evrei nu a dat rezultat. În mod vizibil, exista o dorință a acestora de a scăpa de privațiunile vieții de zi cu zi, dar și o intensă campanie internațională pe această temă, desfășurată prin mass-media, prin care se cerea ca România să respecte drepturile omului, inclusiv cel de emigrare.

[După 1989 s-a bătut monedă pe faptul că Ceaușescu «a vândut evrei și germani» pentru a face rost de valută. Este o apreciere simplistă și unilaterală. Documentele atestă faptul că nu Ceaușescu cerea plecarea din țară a germanilor și evreilor, ci Germania, SUA și Israelul făceau presiuni pentru a permite acestora să emigreze. Guvernele de la Bonn, Washington și Tel Aviv insistau pentru realizarea unor acorduri financiare secrete în vederea «răscumpărării» celor care părăseau România. Urmărind să obțină a numite sume în valută – pe care să le includă în fondul pentru achitarea datoriei externe – Ceaușescu a acceptat, ajungându-se la înțelegeri punctuale.

(...) Abia în anul 2011 am putut afla despre acordurile încheiate între Germania și R.F. Germană, citind un masiv volum (943 pagini, cu 468 documente) intitulat Acțiunea „Recuperarea”. Securitatea și emigrarea germanilor din România (1962-1989) în care, pe baza faptelor concrete, se afirmă categoric: «insistența pentru demararea acestor operațiuni și pentru intensificarea ritmului emigrărilor au venit permanent din partea reprezentanților RFG» și s-au realizat prin intermediul serviciilor secrete din cele două state. S-a stabilit o cotă anuală de

germani care primeau aprobarea să emigreze și sumele de răscumpărare care trebuiau achitate României. Potrivit unor calcule, în deceniul 1978-1988 au emigrat aproximativ 120.000 de etnici germani; sumele variau, după cum urmează: 650 dolari pentru o persoană fără școală, 1.964 dolari pentru un student, 2.500 dolari pentru un elev în ultimul an de liceu, 3.298 dolari pentru un absolvent de facultate, 1.035 dolari pentru un muncitor calificat.

Un adevărat exod s-a înregistrat în anul 1990, când au plecat 111.150 etnici germani, deși regimul dictatorial fusese lichidat, România revenea la democrație și nu mai exista motivația din timpul lui Ceaușescu. Acest fapt arată că exista o stare de spirit, care depășea limitele unui regim politic.

Situația a fost similară în privința emigrării evreilor, dar cu implicarea – la vedere – a guvernelor celor două state. Pe baza acordului dintre România și Israel, în perioada 1968-1989 au emigrat 40.577 evrei, statul român primind între 2.500 și 3.300 dolari de persoană. În fapt, Israelul a achitat sume mai mici decât cele menționate, având în vedere că nu se plătea pentru copii și pensionari. În 2002, Yosef Govrin, fostul ambasador al Statului Israel în România /1985-1989; născut, la Cernăuți, în 1930/] a oferit o statistică privind emigrarea cetățenilor români de origine evreiască în Israel, din care rezultă că procesul de emigrare a fost foarte intens în primii trei ani de la crearea acestui stat; între 1948 și 1951 au emigrat 118.899 de etnici evrei, în timp ce în ultimii trei ani ai regimului Ceaușescu au emigrat doar 4.645 dintre aceștia. Făcând o analiză pe o perioadă mai

lungă, se poate observa că în timpul lui Gheorghiu-Dej (1948-1964) au emigrat 208.426 evrei, iar în vremea lui Ceaușescu (1965-1989) numărul lor a fost de 58.426. Acest proces s-a accelerat după 1989, astfel că în intervalul 1990-1994 au părăsit România cu destinația Israel. 94.616 cetățeni de origine evreiască.]

Au existat câteva sute de etnici români, poate chiar mii, care au plecat oficial în străinătate în calitate de ingineri, geologi, profesori, medici, actori, sportivi etc., unde au cerut azil politic și nu au mai revenit în România. Trecerea ilegală a frontierei și fuga peste graniță, spre Ungaria și Iugoslavia, pentru a ajunge în Occident, a constituit un fenomen larg răspândit după 1986“.

Anul trecut, în aceeași editură (și colecție), profesorul Ioan Scurtu a făcut să apară o altă reprezentativă carte documentar-memorialistică, cu titlul Martor la impunerea, evoluția și prăbușirea regimului socialist totalitar din România (1957-1989) (248 pp.) – asupra căreia vom referi în numărul proximal „Misiunii”...